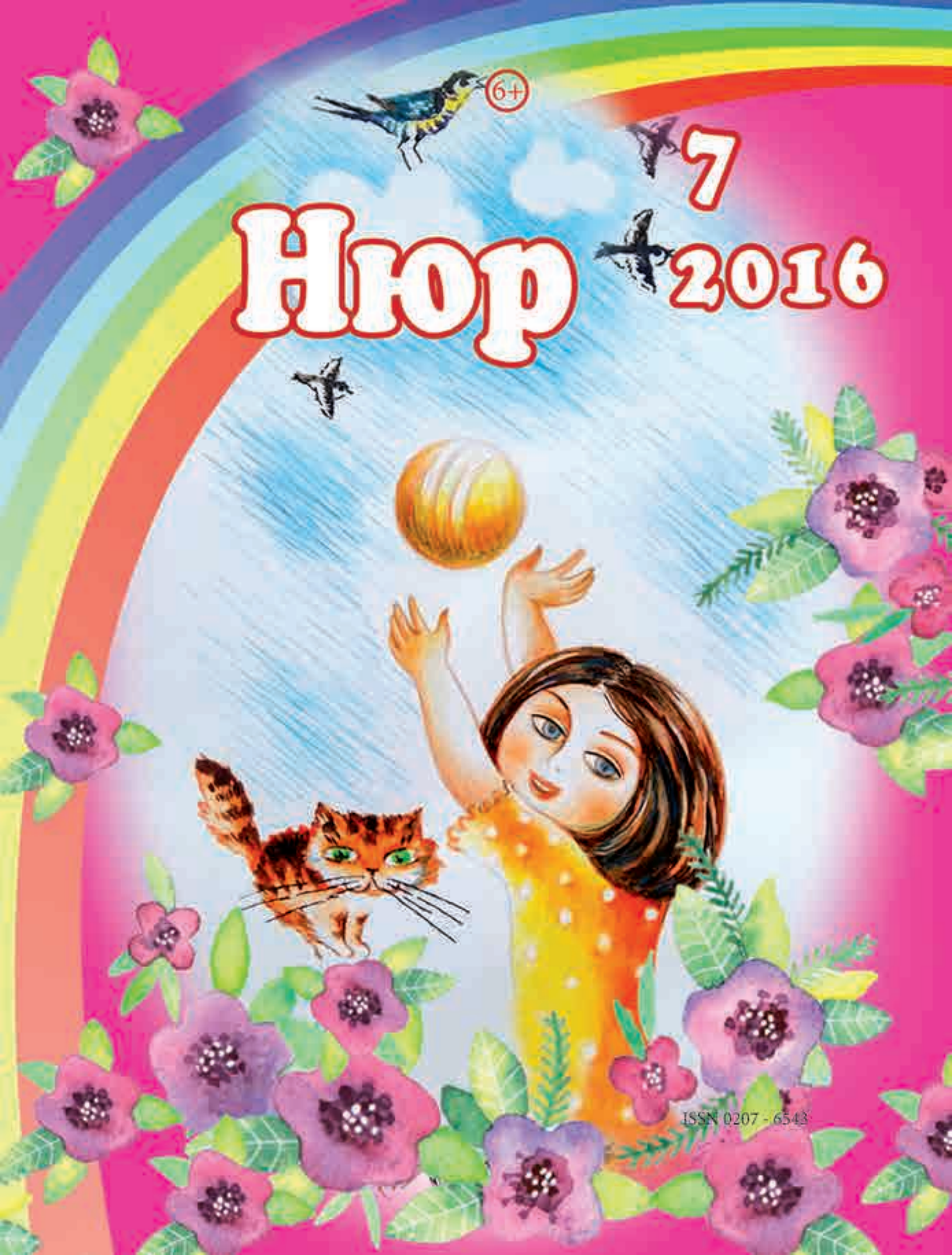

6+

7

Нюп 2016

ISSN 0207 - 6543

КЪУЛИ КЪАЙСЫН ТУУГЪАНЛЫ 100-ЖЫЛЛЫГЪЫНА

**Сыйлы ата-анала!
Багъалы сабийле!
Хурметли шуёхларыбыз!**

Халкъыбызны айтхылы назмучусу Къули Къайсын туугъанлы 100 жыл болур кюннге алай кёп къалмагъанды – бир жыл бла жарым.

Ары дери чыгъарыкъ журналыбызны хар санын бир кюннге тергеп санасакъ – 17 кюн.

Билесиз, Къайсын да 17-чи жылда туугъанды. Озгъан ёмюрде. Да ма, аны бла байламлы журналыбызны ары дери чыгъарыкъ ол 17 санында закий назмучубузгъа аталгъан бетле басмалай турур акъылдабыз. Сиз да оюмугъузну айтсагъыз, бек ыразы этерик эдигиз.

Сизни арагъызда Къайсынны кёргенигиз, таныгъаныгъыз да болур, неда аны адамлыкъ къачыны юсюнден билгенигиз, айтып зшитгенигиз. Къалай иги боллукъ эди – къалай кёргенигизни, къалай таныгъаныгъызны жазып, бизге жиберсегиз. Ол эсгериуле да, тас болуп къалмай, сизни шагъатлыгъыз бла къагъытха тюшселе, юлгюге айтыла турур эдиле.

Билесиз, бешик жырдан ариу тилек жокъду дунияда. Айтхылы назмучубузну аты жарытырыкъ бетлени «Таугъа бешик жыры» бла башласакъ не айтасыз?..

Тауушлукъ назму! Бешик жырны макъамы бла кеси аллына жырланып баргъан. Назмунуча, ауазынгы уллу этип окъуйма десенг – окъулмайды, бешик жырыча, шош айтханда болмаса. Тийгенинглеи, кеси аллына жырланып башлайды... Сейир-аламат!

«НЮР»

КЪУЛИ Къайсын

ТАУГЪА БЕШИК ЖЫР

Кече келди. Жукъла сен, тау,
Жашау турады сау-эсен.
Ма энтта да атар да танг,
Ма сора уянырса сен.

Сен уянырса, агъара,
Танг атханыча аллында,
Сени акълыгъынга къарап,
Биз къууанырбыз жангыдан.

Жукъла сен, тау, тынч кечели,
Бир сабанчы кибик солу.
Жукъла, тау башында желинг
Санга бешик жыры болуп.

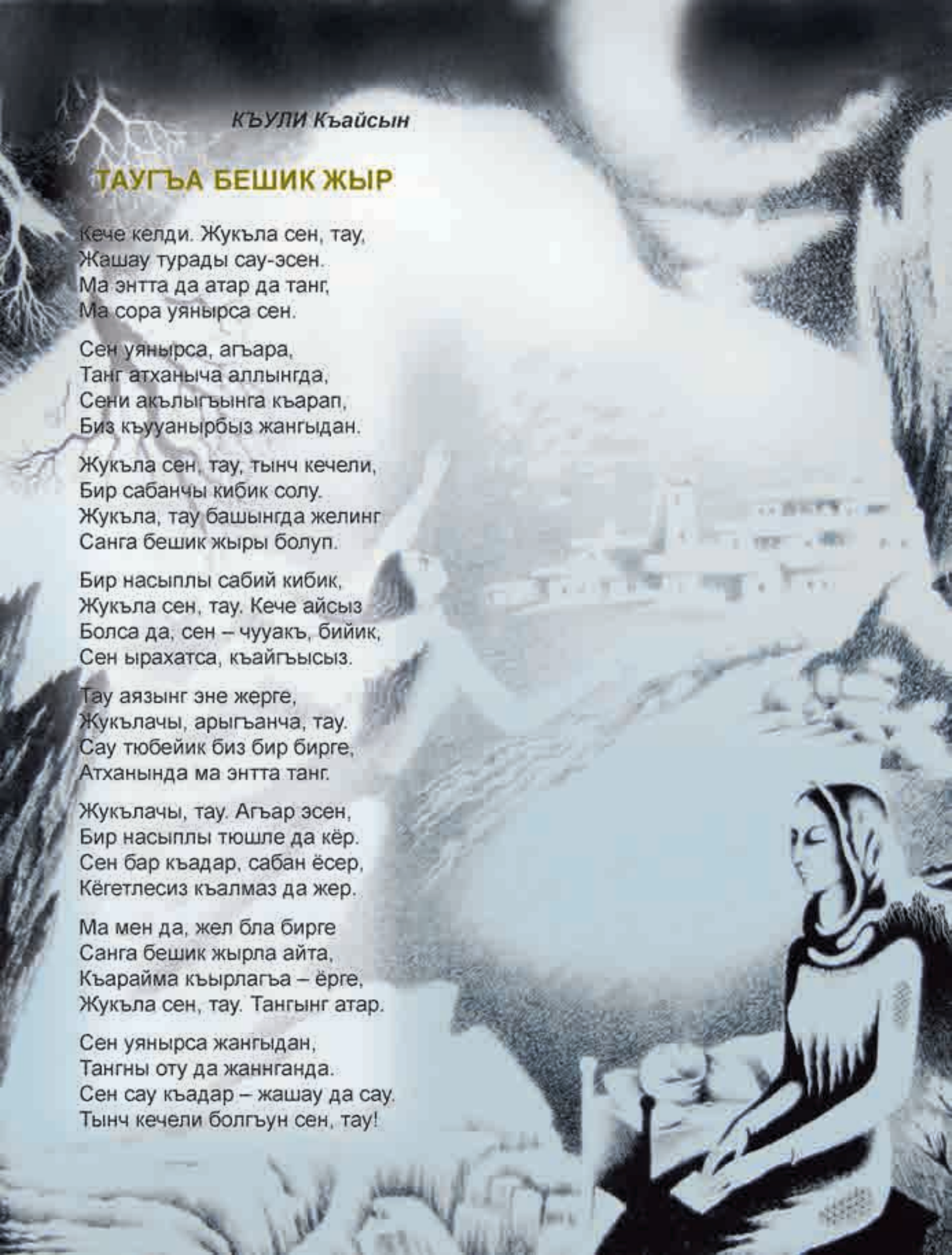
Бир насыплы сабий кибик,
Жукъла сен, тау. Кече айсыз
Болса да, сен – чууакъ, бийик,
Сен ырахатса, къайгъысыз.

Тау аязынг эне жерге,
Жукълачы, арыгъанча, тау.
Сау тюбейик биз бир бирге,
Атханында ма энтта танг.

Жукълачы, тау. Агъар эсен,
Бир насыплы тюшле да кёр.
Сен бар къадар, сабан ёсер,
Кёгетлесиз къалмаз да жер.

Ма мен да, жел бла бирге
Санга бешик жырла айта,
Къарайма къырлагъа – ёрге,
Жукъла сен, тау. Тангынг атар.

Сен уянырса жангыдан,
Тангны оту да жаннганда.
Сен сау къадар – жашау да сау,
Тынч кечели болгъун сен, тау!

Нарт пауружла – алтын хазнабыз

НЫГЪЫШ КЪАРТЛАНЫ НАРТ УЛАНЛАГЪА ЖОЛ АМАНАТЛАРЫ

– Нарт уланла, ой, жетигиз сиз а, – делле, – Дебетге,
Аллай кылыч ишлетигиз сиз а, – делле, – Дебетге:

Кенглиги уа аны, маржа, чана жолдан кенг болгъан,
Узунлугъу аны, маржа, узун болгъан тау къолдан.

Кётюргенде, ауурлугъу доммай кибик басалгъан,
Силдегенде, гыйы ташны къуйрукънуча кесалгъан!

– Нарт уланла, ой, жетигиз сиз а, – делле, – Дебетге,
Аллай садакъ ишлетигиз сиз а, – делле, – Дебетге:

Атхан огъу, ташны тешип ётерча уа, – делле, дей –
Къара тенгиз жагъасына жетерча уа, – делле, дей.

Нарт уланла, ой, жетигиз сиз а, – делле, – Дебетге,
Аллай кёлек ишлетигиз сиз а, – делле, – Дебетге:

Ол кёлекни нарт кылычы кесалмазча, – делле, дей –
Ол кёлекни садакъ огъу тешалмазча, – делле, дей...

НАРТ УЛАНЛАНЫ, ДЕБЕТГЕ САУТ ИШЛЕТИП КЪАЙТХАНДА АЙТХАНЛАРЫ

Минги тауду къарт Дебетни къаласы уа,
Белинде да – жылтырагъан къамасы бар.

Нарт Дебетди темирчиле атасы уа,
Жер тебеди, ол а чыгъып атласа уа.

Гюрбежиси – Тырмы тауну жолундады,
Темири да, тылы кирик, – кьолундады.

Нарт Дебетни ишлей тургъан заманы, дей,
Нартны тюнюн тюшге бургъан зауаллы деу!

От орунда – кюе тургъан кёмюрю бар,
Кьолунда да – тюе тургъан темири бар.

Азчыкъ тийсе – кьары-кьары кьатланады,
Кьайры ийсе – ары-ары атланады.

Созуп алса – ушатады кьылычха да,
Бузуп салса – ушатады кьысхачха да.

Кьалкъанчады буу терилей кергени да,
Кьылышчады силдеп-силдеп кергени да.

Бюклеп-бюклеп, буруп-буруп кьатласа уа,
Айландырып, уруп-уруп тапласа уа.

Ушатады садакъ окьгъа, жиягъа да,
Бир – кьхтойге, бир – багъырбаш жилиннга да.

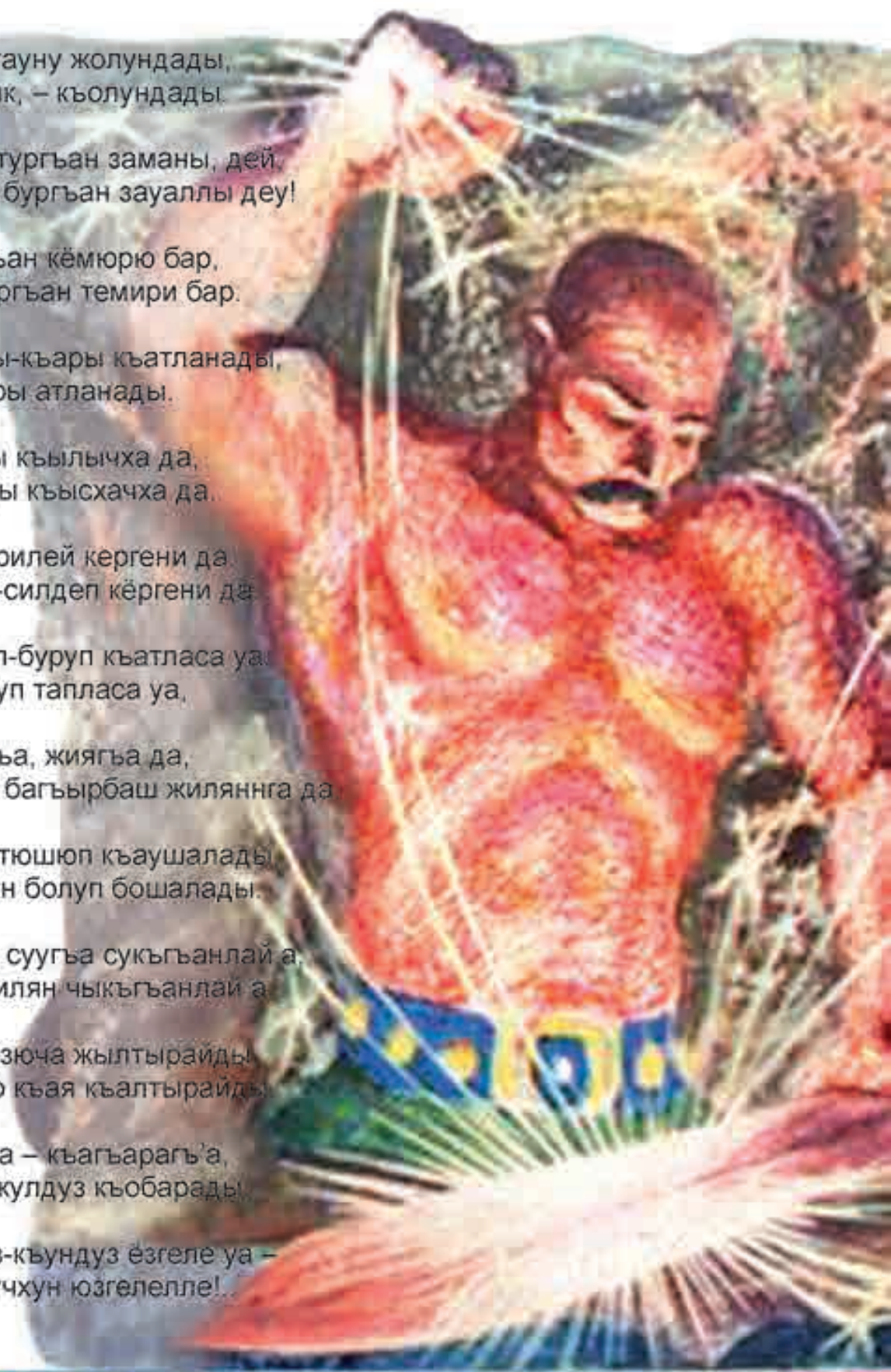
Кьызгъан темир узун тюшюп кьаушалады,
Нарт кьолунда сырпын болуп бошалады.

Пышылдайды, суукъ суугъа сукьгъанлай а,
Арта алса – кьара жилин чыкьгъанлай а.

Кюннге тутса – кюн кьезюча жылтыраиды,
Ташха тартса, кьысыр кьая кьалтыраиды.

Кьолу бла азчыкъ урса – кьагъарагъ'а,
От темирден жулдуз-жулдуз кьобарады.

Кьезде жаннган жулдуз-кьундуз ёзгеле уа –
Ол учургъан жилтин-учхун юзгелелле!

ХУРМЕТЛИ ЖИЯН *

Суу иче туруп, жиян да тиймейди.

Нарт сөз

Шабат күн. Эрттенликде окъуугъа бара туруп сагъышланама: «Ахыр дерслени бир-экисинден къачмасам, заманында къошха жеталмам. Жаяу адамгъа, не къаты барса да, къошха дери жети-сегиз сагъатлыкъ жолду. Дерсле бошалгъанлай, ары тебирерге керекме. Ала уа сагъат экиде бошаладыла. Интернатха барып, ауузланып чыкъгъынчы да – бир сагъат. Алай бла – сагъат юч. Къошха уа къарангы болуп жыйыллыкъма. Жол таула бла, къол ичлери блады. Жолну экиден бири бошалыргъа, колхозну кегет ёсдюрген уллу бахчасы барды. Андан озаргъа уа – тауусула билмеген чырпылы, агъачлы къол. Аты да Бёрюлю къол деп. Жол аны ичи бла барады. Заманында жетер жеринге жетмесенг, бёрю азыгъы болмасанг да, къарангыда хар чырпыдан жюрегинг элгенгенлей, къоркъунганлай бараса. Бир-бирде уа, кече къошда жатып тургъанынглай, бёрюле улуп тебиреселе, Бёрюлю къолну ташы, агъачы да бёрю болуп къалгъанча кёрюнючюдю. Чач туклеринг ёрге туруп, бири биринден узун созулгъан тауушла тохтагъынчы, кёзюнге жукъу кирмейди.

Къалай-алай болса да, къачдым дерследен эки сагъат алгъа. Чапханымы тохтатмай, китапчыкъларымы да къучакълап, интернатха жетдим. Ауузланыр муратда интернатны аш юйюне кирдим. Андан эсе кирмей къалгъы эдим.

– Башхала келселе, ала бла бирге ашарса, – деп, тышына ашырдыла.

Ачма. Болсада, атландым жолгъа. Ахшы умутум алдады – колхозну кегет бахчасы. Аны сакълагъанла иги адамладыла. Алайны озуп тебиресенг, къоюнунгу, хуржунларынгы да алмаладан толтуруп жибередиле.

Барама. Бирде – шош атлай, бирде – чаба, къум жолланы букъусун кекге кётюре. Ачлыкъны унутханма. Суусап къысып, эринлерим бирге жабыша. Тилим къургъакъсыгъанды. Билеме – жолдан бир жанында, сызгъа ичинде, къара шауданчыкъ барды. Ары барыргъа заманымы да къызгъанама, алыкъа жол узакъды. Ашыкъсам да, бурулдум шаудан таба. Шауданны тегерегин ханс басыпды. Тобукъланып, хансланы ары-бери жатдырдым да, къапланып, суу ичип башладым. Онг къолуму бир тегерек ташны юсюне салгъанма, сол къолум а – суучукъ баргъан илипинде. Башымы суудан айыра да, солуй, ичеме. Эринлерим суугъа ючюнчю кере жетерге, къулагъыма сызгъыргъан таууш эшитилди. Сагъайдым. Бир къауум такъыйкъадан, ёрге турур муратда, бауурланган жеримден кётюрюле башладым. Шауданчыкъны баш жанында, хансла ичинден, мангылайыма тиер-тиймез, бир базыкъ къаура тиреледи. Энишге ийилип хар суу ичгенимден да эслей эдим аны – бир артхаракъда, бир а – башыма ышыла. Алгъа ангыламадым: неди бу къаура уа дегенча, акъылыма алай келип. Алай мен иги эс да жыйгъынчы, «къаура» эки къаш ортама тирелди. Къара тилчиклерин ойната, сын къат-

ды. Мен да къарайма анга, кёз къакъмай. Мазаллы къара жилин хансладан бир-эки къарыш бери чыгъыпды, къалгъанын а кёралмайма. Санларым къурушхандыла. Билмейме бир бирге къарап къаллай бир тургъаныбызны. Жилин тиймеди. «Кетемисе-кетмеймисе? Огъесе?..» – дегенча, сууукъ къарайды. Мен а ийнаналмайма, ол мени къапмай жиберди деп.

«Къызыуум бла билмей турама ансы, бусагъат жыгъыллыкъма» – деген сагъышым кетмейди башымдан. Жыгъылмадым. Бираз эс жыйдым. Тёгерегиме къарайма, бир зат излейме. Не излегеними кесим да билмейме. Билдим сора – не таякъ, не таш. Къарасам, къол аязымда кёксюлдюм төгерек таш. Жумдурукъдан абадан болур. Алгъа ангыламадым таш къолума къайдан тюшгенин. Болсада, бусагъатда манга кереги ол эди. «Сен суусабынгы къандырдынг, энди манга да суу ичмеге къой», – дегенча, жилин, башын хансдан иги кесек чыгъарып, шауданнга созула башлады. Арабызда – эки-юч атлам узакълыкъ. Билмейме къолумдагъы ташны аны таба къалай атханымы, нек атханымы да. Кючюмден келгенича сыздым. Таш да шашмады. Тийди насыпсызны башына. Жилин, чулгъанып, шауданнга кёмюлдю. Шаудан къызыл къаннга боялды.

Ангыладым таш къолума къайдан тюшгенин. Мен суу ичерге къапланганда, къолуму салып тургъан төгерек ташны къол аязыма къысып кётюрюлген кёре эдим. Арлакъгъа атлап, базыкъ балдыргъан къаураны сындырып, жилинны суудан чыгъардым. Артха бурулуп, келген ызым бла жолума кетдим.

Барама, къум жолну шош-шош атлай. Ажалдан къутулгъаныма къууансам да, нек эсе да кесиме уа ыразы тойюлме. Бир жашырын сезим налат бергенча, мудахма, шошма. Не болгъанын а кесим да ангылаялмайма. Хар заманда кирирге къоркъуучу Бёрюлю къолда уа барама, кеси арбазымдача. Къоркъгъан угъай да, чырпыланы ай жарыгъындан тюшген ауаналарына олтуруп, солугъан окъуна этеме. Акъылымдан а чыкъмайды жилин, ол мени нек къапмады? Энди сокъурана башлагъанма этген адамсызлыгъыма, акъылсызлыгъыма. Нек, нек ёлтюрдюм мен аны? Ол мени аяды, жашаууму юзмеди.

Жетдим кече ортасында къошха да. Анам къучакълады, ийнакълады, ким бла келгеними сорду. Мени хапарымы эшитгенинде, жилинсырады. Аллахха шукур этди сау къалгъаныма. Манга уа: «Балам, бош ёлтюрген эдинг ол хурметли жилинны», – деди.

Кёп жылла ётдюле, алай бюгюн да сагъыш этеме жилинны манга нек тиймегенине. Кесиме уа анга этген артыкълыгъымы, хурметсизлигиме кечалмайма.

* Къысхартып басмалайбыз.

САБИЙЛИК ДУНИЯСЫ

КРЕМЛЬНИ САХНАСЫНДА НАЗМУ АЙТХАН ТАУЛУ КЪЫЗЧЫКЪ

Сабийле, кёресиз да бу суратдан ышара тургъан къызчыкъны? Эки къол аязына алып тургъан ол назы терек чачагъына уа эс бурдугъузму? Аны, жашил болмай, кёксюл тюрсюнюне? Ма аллай терекле къыралыбызны ара шахары Москвада Къызыл Майданда ёседиле. Аланы анда бизни тауладан элтип орнатхандыла. Ариулукъларына дуня сейир этип да къарайды. Ма бу къызчыкъ да ол тереклени къатында суратха аны ючюн тюшгенди. Москвагъа уа нек баргъанды – Кремльни сахнасындан назму айтып, башха жерли школчула бла эриширге. Аны ары «Живая классика» деген республикалы эришиуде хорлагъаны ючюн жибергендиле. Жанхотия деген элде жашагъан малкъарлы къызчыкъ

Жаппуланы Лейла, алыкъа жаш болса да, къыралны 85 да жеринден келген 225 школчуну ичинде баш болуп, туугъан элини, жерини атын иги бла айтдыргъанды. Школу, эли да ёхтемленирча, туура, халкъыбыз да ыспас этерча иш этгенди. Насыплы балачыкъ болсун!

АППАЙПАНЫ Париса

«АПЕРИМ, САЛИНА»!

Новочеркасск тийресинде – Персиановский деген жерде – башланган классланы араларында ингилиз тилден бардырылгъан Битеуроссей олимпиадада биринчи жерге чыкъгъаны бла таулу къызчыкъ – Темирланы Салинаны алгъышлайбыз.

«Бир тилни билген – бир адам, эки тилни билген – эки адам» дейдиле да, биз анга «Нюр» журналны атындан: «Аперим, Салина! Мындан арысында да кёп жетишимлеге жетип, Ата журтунгу ийнагъы, ёхтемлиги бол!» – дейбиз.

АЛТУУЛАНЫ Зухура

ТУУДУКЪЛА

Алтууланы Рамазанны
туудукъларына

Туудукъла жашасынла,
Ёссюнле, жашнасынла!
Къууандырсынла бизни
Шах Малкъар жерибизни!
Футболист болур Мурат,
Деп турады бу сурат.
Бу Камил а оюнчу
Жаш боллукъду, бир тойчу!
Бу Саид а – жомакъчы,
Кийими да омакъчыкъ!
Муслимчик болур Алим!
Бу Имран а бир залим
Жаш боллугъуна сёз жокъ,
Эталмазча деу да жукъ!
Исмайылды да – алчы
Жаш болаллыгъы ачыкъ!
Суратчы – Самирачыкъ,
Жюреги сабыр, ачыкъ.
Бу – Саида, сахначы
Болургъа бир сагъатчыкъ

Заманы къалып тура,
Фахмусу бишип туура!
Бар Камилла, бар Диана,
Экисин да бир да аяма
Озаргъа тепсеу бла.
Келсегиз да изеу бла!
Бар эки Ясмينا да,
Сукъланырча минг адам –
Аллай балаладыла,
Ёч да алаладыла.

Сальма, Салидат деп бар,
Аланы да бюгюн хар
Бирини атын жазып
Назмугъа салгъан – насып!
Билимли къызчыкъ Аида
Биз унутмайыкъ аны да!
«Барысын да бу озар –
Деп тургъан да бар – Омар!
Кюн да: «Аллах, сен къура!» –
Деп, тилек эте тура!

Билемисиз сабий-
ле къаллай бир сюеме
жырларгъа? Кёк бла
бир, тенгиз бла бир. Ёс-
сем, жырчы болуп къуу-
андырлыкъма ата-ана-
мы да. Эмиль бла Аида
уа, гитчечикле болгъан-
лыкъгъа, ана тилибизде
назмучукъла айтадыла.
Алай аriu айтадыла,
сейир этерсиз!

Ботталаны Жаннета

Суратда Ботталаны Жаннета,
Хапаланы Эмиль, Хапаланы Аида

**Багъалы шуёхларым! Сизни ичигизде да болурла быллай аriu
назму айта, жаза билген сабийле, «Нюр» журналны редакциясында
сизни ашыгъып сакълайбыз!**

Антуан де Сент-Экзюпери

БИЙ УЛУЧУКЪ

ЛЕОН ВЕРТГЕ

Бу китапны уллу кишиге атагъаным ючюн сабийледен кечгинлик тилейме. Алай нек этгеними да сылтауу барды: ол уллу киши мени бек иги шуехумду. Андан сора да, сабий китапчыклагъа дери да, дуняда ол билмеген зат жокъду. Дагъыда айтырым – ол кеси да Францияда жашайды, анда уа бусагъатда бек аман сууукъду, ачлыкъ да къысып, алай. Ма аны себепден анга бираз кел этдирмей жарамаз. Китапчыкны уллу кишиге нек атагъаныма ол шарт тамамлыкъ этмей эсе, сора шуехуму жашчык чагъына атайым. Улду да гитчеден болады да, аны хар ким да эсинде тутмайды ансы. Алайды да, атагъанымы тюрлендиреме:

Леон Вертге,
ол гитче жашчык заманына

Манга алты жыл болгъанда, къалын орманланы юсюнден «Керти хапарла» деген бир китапда бир жол бир сейирлик сурат кѳрген эдим: суратда бир уллу жилин – гымма – бир жыртхыч жаныуарны жута тура эди. Ма ол сурат:

Китапда алай жазыла эди: «Гымма тутхан жаныуарын, чайнай турмай, тѳгереклей жутады. Сора, ол жутханы ичинде эрип тауусулгъунчу, жеринден къымылдаялмай, сау жарым жылны жукълап турады».

Ол къалын орманла ичинде аз сейирлик жашау болмаз деп, кѳп сагъыш этиучю эдим да, бир кюн мен да тюрсюнлю къарындаш бла къагъытха сурат салдым. Туугъанлы сурат ишлегеним ол эди. Ма мен ишлеген 1-чи сурат:

Бу чыгъармамы уллулагъа кѳргюзтюп:

– Къоркъамысыз? – деп сордум.

– Къалпакъдан къоркъуб а?! – дедиле ала.

Ол а арталлы да къалпакъ туююл – гымма эди, пилни тѳгереклей жутхан сарыуек жилин эди. Сора, уллула ангыларча, гымманы суратын ичинден

ишледим. Алагъа хар нени да ангылатып туругъа керекди да. Ма мен ишлеген 2-чи сурат:

Уллула манга алай айтдыла: жилян суратланы ичинден, тышындан сызлагъанны кьой да, окъуугъа кел сал, географиягъа, тарихге, эсепге эс бур, ариу жазаргъа юйрен дедиле. Ма алтыжыллыгъымда айтхылы художник болур умутум алай бла юзюлдю. 1-чи, 2-чи суратларым къууандырмагъандан ары, кесиме ийнаныуум да къалды. Уллула кеси алларына зат да ангыламайдыла, алагъа хар нени да чайнап, ангылатып туругъа уа сабийлеге къара къыйынлыкъды.

Ма алай бла, кесиме башха усталыкъ сайларгъа тюшюп, темир къушлада учаргъа окъудум. Дунияда мен учуп жетмеген жер къалмады. Кертисин айтсам, география билимим да бек жарады. Бир къарагъанлай, Къытайны Аризондан шашмай айыртлаучу эдим. Аны билгенинг бир да иги болушады, бютюнда кечеги кекде жолдан ажашсанг.

Кеси ёмюрюмде кеп эсли адам бла танышханма. Уллуланы арасында кеп заман ашыргъанма. Иги да таныгъанма. Болсада, аланы юслеринден оюмум хазна тюрленмегенди.

Бу эсли киши керюнеди, хар нени да башхаладан иги ангылай болур деген бир уллайгъан адамгъа зат жолукъсам, ол 1-чи суратымы кергюзтуп тохтар эдим, хуржунумдан чыгъарып, жанымда жюрюте эдим да. Алай барыны жауабы да бир эди: «Бу къалпакъды». Андан артында не гымма жилянланы, не къалын орманланы, не жулдузланы юслеринден зат сэгъынмай эдим. Кесими ала бардырыучу ушакълагъа жарашдыра башладым. Бридж, гольф оюнланы, саясатны, сатыу-алыу ишлени, галстукланы юслеринден хапарлашама. Бек ыразы болуучу эдиле, жашаудан аллай уллу ангылауу болгъан менлай тюз акъыллы адам бла танышханларына.

II

Ма алай бла мен жангызлыкъда жашай эдим, келюмю кимге ачаргъа билмей. Сора уа, алты жыл мындан алгъа, Сахара башында учуп баргъанымлай, жерге къонаргъа тюшдю. Учагъымы от орунуна не эсе да бир палах болуп. Биргеме не анга жарар устам жокъ, не бир жолоучу негерим, не эталсам да, кесим этерикме, башха мадар жокъду. Не, учагъымы от орунун къурайма да, учама кекге, не, къураялмай, алайда елеме. Ичер сууум да бир ыйыкъгъа жетерми-жетмезми.

Къысхасы, ачыкъ къум аулакъда кече къалыргъа тюшдю, тегерекде минг къычырымгъа дери бир мекям зат болса уа. Къумгъа аунап жукъладым. Ачыкъ тенгизде кемеси батып, къанга юсюне жангыз кеси атылып къалгъан кемечи да болмаз эди менича амалсыз.

Ойлагъыз бир, о халлы жукълап тургъанымлай, танг аласында бир сабий ауаз:

– Къойчукъну суратын этсенг а манга! – деп уятханында, мени сейир-тамаша халымы.

– Не?!

– Бир гитче къойчукъну суратын...

Мен къумгъа тѳнгереп тургъан жеримден, жилин ургъанча, секирип турдум. Кѳзлерими уууп къарадым. Къарасанг – къара, бир тауушлукъ гитче жашчыкъ, къарамы бла мени аягъымдан башыма ѳнчелей, юсюме сюелип тура.

Ма аны мен артда ишлеген бек иги сураты:

Бек кѳл салып ушатыргъа да кюрешген эдим. Болсада, мен салгъан суратдан ол къайда ариу эди. Тынгылы эталмагъан эсем, менде не терслик! Алты жылымда мен суратчы болалмазыма ийнандырдыла да кесими уллула, тюзелалмай къалдым, гымма жилинны ичинден бла тышындан сызларгъа болмаса.

Ма алай, ол сейир-тамаша кѳрюмдюге аралгъанлай иги кесек турдум. Эслегиз: мен адам жашагъан жерледен минг къычырым узакъдама, къум аулакъда. Алай болгъанлыкъгъа, бу сабий жашчыкъ былайгъа ажашып тюшгеннге арталлыда ушамай эди, арыгъан-абызырагъан халы да жокъду, ачдан, суусапдан къыйналгъанча да кѳрюнмейди. Тизгинине, болумуна кѳре, элин-журтун тас этип айланганча да туююлдю.

Эс жыйып, тилим ачылгъанда, сордум:

– Да... сен а мында не этесе? – таныгъан адамыма соргъанча.

Жангыдан шош ауаз бла тиледи:

– Манга... къойчукъну суратын ишлеп берсенг а...

– Къозучукъ дейсе?

– Угъай-угъай, къойчукъ!

Бу болум, бу иш алай сейир-тамаша эди, адам, эс этип, эсине жыялмазча, сѳзюне угъай деялмазча. Мында, бу къум аулакъда ѳлюм тузагъына тюшюп тургъан жеримде, мен, хуржунумдан къагъыт, къалам да чыгъарып, къагъытха гитче къойчукъну суратын сала башладым. Алай, георгафиягъа, тарихге, эсепге, ариу жазаргъа болмаса, сурат этерге юйренмегеним эсиме тюшюп, сурат ишлей билмегеними айтдым (хыныракъ окъуна айтдым). Ол:

– Билмей эсенг да, ишле... къойчукъну суратын...

Кеси ёмюрюмде кьойну суратын ишлемегеним себепли, ол билген суратымы – пилни жутуп, кьалпакъ болуп тургъан жилияны тышындан суратын ишлеп бердим.

– Угъай, угъай! Жилиян жутуп тургъан пилни сураты керек тьойюлдю! Жилиян асыры кьоркьуулуду, пил а асыры уллу. Мени юйчюгюмде хар зат да гитчечикди. Манга гитче кьойчукъ керекди. Кьойчукъну суратын эт, – деди. Сурат ишлеп бердим.

Мен ишлеген суратха иги тюрслеп кьарады да:

– Угъай, бу асыры арыкьчыкьды. Манга башха кьойчукъ керекди. Мен башха кьойчукъну суратын этип бердим.

Мени жангы шуехум, манга жан аурутханча, жумушакъ ышарды:

– Хы, бу кьойчукъ болмагъанын кесинг да кересе. Бу кьой да тьойюл, кьочхарды. Муну мьойюзлери барды, – деди. Мен дагьыда башхасын сызлап бердим.

Аны да жаратмады:

– Бу асыры кьартды. Манга аллай кьойчукъ керекди, кеп, кеп жашап турурча.

Бу кезиуде, учагьымы теркирек кьуараргъа керек эдим да, тьезюмюм тауусулуп, кьагьытха кьубюрчекге ушаш быллай бир зат сызлап, бий улчукъгъа:

– Ма санга – кьубюрчек. Ол сен излеген кьойчукъ муну ичиндеди! – дедим. Алай сейир этдирди ол мени, алай да, ол кьучьосюреу бий уланчыкь, кьезю-кьашы жарып:

– Ма-а быллай керек эди манга! Быллай!!! Сен не дейсе, кеп кырдык излерми? – деди.

– Кеп-аз излесе да...

– Угъай, мени юйюмде хар зат да бек азды...

– Мынга жетерикди. Мен санга бек гитче кьойчукъ береме, кьозучукъ.

– Алай гитчечик да тьойюлдю... – деди ол, башын ийилтип, сурат кьубюрчекни ичине тюрслеп кьарай. – Кьарачы! Жукьлады да кьалды...

Ол Бий улчукъ бла мен ма алай танышхан эдик.

ШАХМЫРЗАЛАНЫ САИД ТУУГЪАНЫ – 100 ЖЫЛ

«Саид, къара халкъдан чыгъып, халкъ бла бирге ёсгенди, къуу-анч-жарсыу, тынч-къыйын кюнде да халкъы бла бирге жашагъанды. Къара таныгъан адам болуп, бизни тилибизде чынг алгъа назму жаза башлагъаннга Кязим саналады, экинчиси – Саидди. Бизни таулу поэтлени арасында баш жарты Саидге тийишлиди».

КЪУЛИ Къайсын

МАЛКЪАР ТАУЛА

Таракъ-таракъ къаяларынг,
Тюрлю къушла уяларынг,
Чыранларынг, бугъейлеринг,
Ата журтум – Малкъар таула!

Тёппелери кёкге кетген,
Этеклери тюзге жетген,
Ашхамлары салкъын этген,
Тамашалы Малкъар таула!

Сууукъ, зауукъ шауданларынг,
Гелеу-гелеу къауданларынг,
Терендиле шорхаларынг,
Жан тамырым – Малкъар таула!

Тюрлю-тюрлю тереклеринг,
Татлы-татлы кегетлеринг,

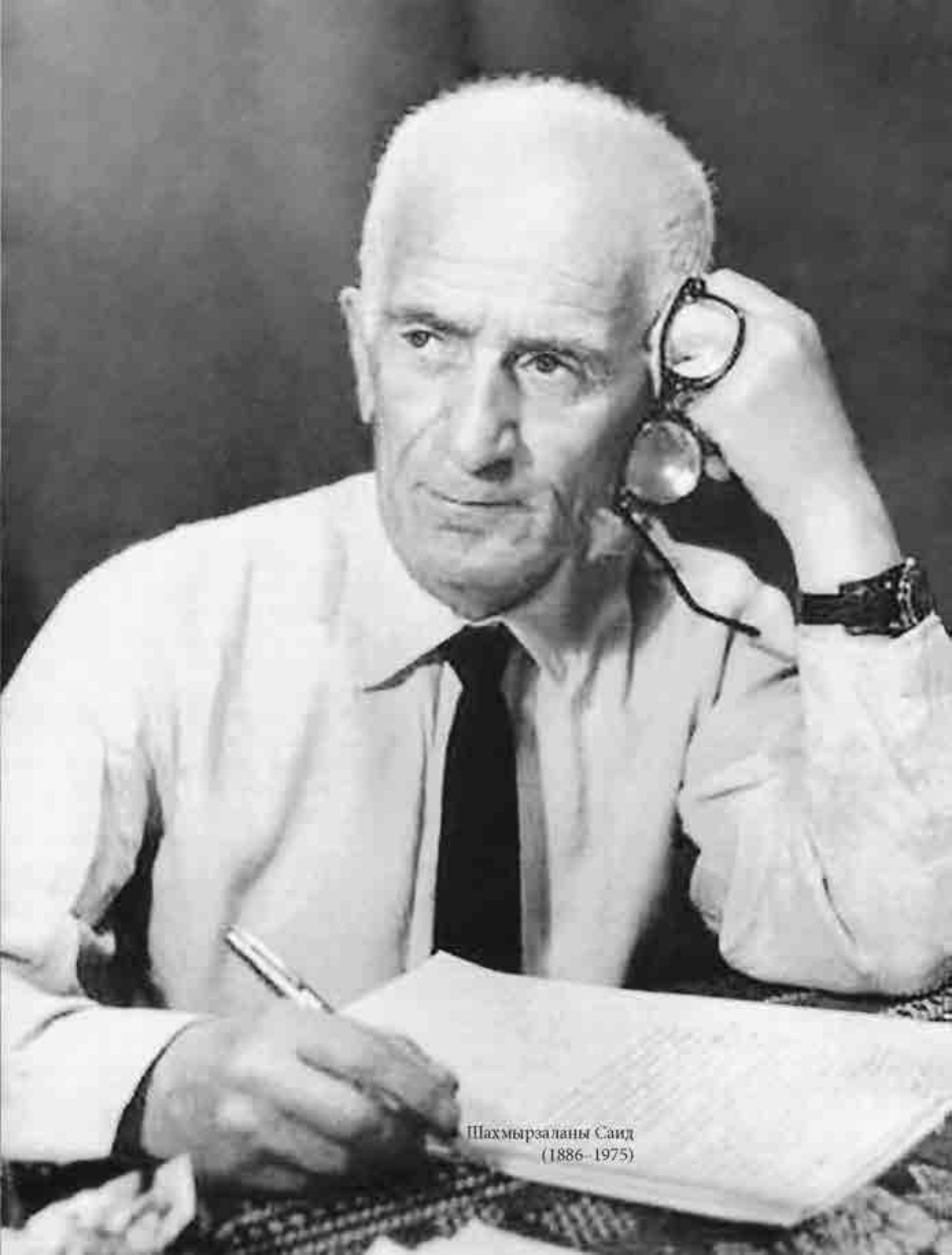
Оюу-оюу этеклеринг,
Танг жарыгъым – Малкъар таула!

Саулукъ берген нарзанларынг,
Накъут-налмас хазналарынг,
Сыбызгъылай назмуларынг,
Кёз жарыгъым – Малкъар таула!

Кёп термилдик сизни ючюн,
Къайтып келдик кёрюп ючюн,
Сизни кёрюп елюр ючюн,
Жаным-къаным – Малкъар таула!

Биз келгенбиз сизни ючюн,
Ант этгенбиз сизни ючюн,
Жан берликбиз сизни ючюн,
Къан тамырым – Малкъар таула!

Шахмырзаланы Саид
(1886-1975)

«Жемээлүүтү» дүйнө жүзүндө
көптөгөн тилдеги
журналдардын
«ЖОП» («Саят») № 7, 2016-ж.

Выпуск
сентябрь 1982 года
На бакирском языке
Эуропанын
Башкы КЭР, по вопросам
коммуникации,
Областные организации
«ЖОП» (ИЗДАТЕЛЬ КЭР)

Издательство «Роза»
А. САКАРШЕВА

Редакция
С. АХМАТОВА
И. АКЕНОВА
М. БЕШБАЕВ
А. БИШЕВ
Т. БИТТИРОВА
С. ГУРТУЕВ
Ж. ГУЗЕВ
М. ОШИБТОВ
А. МИНБАЕВА

Художественный редактор
М. ОРАКОВА

Оформление
Н. АКШИНОВОЙ

В оформлении использованы
графиты Якуба и Синяя
Ахметова

Свидетельство о регистрации
ИД № 1337-00102 от 29.12.2014 г.
Управление Форматацией
дизайна и верстки в сфере связи
и информационных технологий и
медиакоммуникаций КЭР
Наш адрес в Москве
12107, 2016-ж.
Выпуск в свет
30.07.2016-ж.
Формат 60x90/16.
Печать на заказ
Паритет: литературная
Зеринанын редакция
Печать офсетная
Усл. ар.-см. 8.
Колонки в 2.
Экземп. в 2-х.

Тираж 2000 экз.

Цена № 408

Индекс 79008

Стоимость одного номера по
обычной цене ФТ «П» Почта
Россия — 12,47 руб.
за 6 месяцев — 74,82 руб.
И подписка — цена
забронирована

Адрес редакции: 360017,
г. Нахичевань, пр. Деминский 5
Тел.: 32-37-221, 32374-19,
8928-677-09-62. Электронная
почта: info@joop.ru

Адрес издательства: 360017,
г. Нахичевань, пр. Деминский 5
(15) «ЖОП» (ИЗДАТЕЛЬ КЭР)
Дизайн: joop.ru

Общая информация по телефону
0900 110 110 110 (дверь
360030, КЭР, г. Нахичевань,
52, Тел.: 32374190, 1)
print@joop.ru, joop.com
Тел.: 74-41-535

Сур. Акъкызыланы Якубинуду, 1-чи классны окъуучусу

Сур. Лобжонидзе Леванниды, 1-чи классны окъуучусу

